

Кархут О.Я. - викладач кафедри теорії та історії держави і права Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, к.ю.н.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАУКИ В УКРАЇНІ

У сучасних реаліях наука та науково-технічна сфера, безсумнівно, відіграють провідну роль в економічному розвитку країни та у покращенні життя громадян. Інтелектуальний ресурс визначає місце держави на світовому ринку, а отже підтримка державою розвитку науки за особливо гострої конкуренції визначає її успішність у геополітичному сенсі. Слушним є зауваження А. О. Селіванова про те, що законодавче регулювання науки та науково-технічної діяльності повинно охоплювати не окремі групи суспільних відносин, а бути спрямованим на формування комплексної правової інфраструктури [1, с.15]. Вважаємо, що таке законодавче регулювання повинно мати за мету забезпечення оптимального бюджетного фінансування і ефективного управління (адміністрування) вітчизняної науки. Однак, усталеною зараз тенденцією є зменшення видатків на витрати вітчизняної науки, хронічний дефіцит фінансування. Так у 2014 році на науку виділили коштів на рівні 0,27% ВВП, що є найнижчим показником за усі роки існування незалежної України. Статистика попередніх років хоч і є кращою, все одно не відповідає законодавчо встановленому рівню 1,7% ВВП. У той ж час провідні світові економіки Ізраїлю, США, Китаю, Південної Кореї та Японії витрачають відповідно – 2%, 3%, 1,1%, 4%, 3,36% ВВП. Видатки на наукову сферу мають досягти закріпленого законодавством рівня в 1,7% ВВП і поступово зростати. Як показує зарубіжний досвід, для того щоб забезпечити ріст національного ВВП за рахунок наукомістких інновацій, потрібно щоб витрати на науку складали не менше 2-3 %.

Не менш актуальним є питання вдосконалення організаційної структури управління науковою сферою, у тому числі в академічному секторі. За часи незалежності система органів управління науковою і науково-технічною сферою зазнавала чисельних змін і реорганізацій. Так, створене у 2010 році Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації у 2014 році було реорганізоване у Державне агентство з питань електронного урядування [2], а його права і обов'язки у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу технологій перейшли до МОН України. Такі зміни є спробами пошуку оптимальної системи управління і свідчать про стратегічну невизначеність цілей і завдань державної політики у науковій і науково-технічній сферах.

Незважаючи на усвідомлення проблем у науковій сфері і періодичне внесення змін до відповідного законодавства, досі не досягнуто консенсусу щодо стратегії реформ вітчизняної науки. Це можна пояснити тим, що чинне законодавство у науково-технічній сфері напрацьовувалося у перше десятиріччя незалежної України і на перших етапах її існування сприяло розвитку держави, все ж з часом втратило стимулюючі чинники розвитку науки, особливо в частині реалізації прикладних розробок, їх подальшого впровадження в економіку та створення ринку інтелектуальної власності. Так, дані парламентських слухань на тему: «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави» свідчать про чисельні бюрократичні перешкоди і надмірне адміністрування науково-технічної сфери [3].

Вихідним пунктом для реформування наукової і науково-технічної сфери є зміни до базового Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [4]. Він безперечно є єдиним законодавчим актом, який максимально забезпечує правові гарантії наукової діяльності, але його положення з урахуванням вимог сьогодення та практики застосування потребують оновлення й удосконалення. Термінологія цього закону потребує уточнення з метою наближення до прийнятих у нормативних документах ЄС.

Великим досягненням України на шляху до інтеграції освіти і науки з Європейським науковим середовищем є участь України в програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт

2020». Метою програми є розвиток економіки, побудованої на зв'язку між науковими дослідженнями та інноваціями. До цього участь українських університетів та академічних інститутів була значно меншою. Приєднання України до Європейського дослідницького простору дасть змогу українським науковцям здійснювати власні дослідницькі ініціативи на європейському рівні.

Важливим аспектом фінансування науки є поступове залучення коштів бізнесу. Держава не створила сприятливого клімату для підприємницького інвестування у вітчизняну науку. В Україні 50,3% витрат на наукові дослідження фінансуються за рахунок бюджету і лише 28,6% – за рахунок підприємницького сектора. У ЄС ситуація прямо протилежна – 34,6% досліджень фінансуються за рахунок бюджету і 53,9% – за рахунок підприємницького сектора.

Одним із основних факторів ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни є інноваційна діяльність. Створення сприятливого інноваційного середовища повинно бути серед головних завдань держави. Відповідно до даних Держстату в Україні значно зменшилася частка інноваційно активних підприємств – з 56 до 11. Економіка не зорієнтована на інновації. Тобто ланцюжок: лабораторія, дослідне виробництво, впровадження в реальну економіку в Україні не діє. Інновації в загальному обсязі продукції займають 3 %. З метою активізації інноваційних процесів в економіці, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сектору наукових досліджень першочерговим є удосконалення законодавства у інноваційній сфері з урахуванням рекомендацій Європейської комісії щодо покращення наукової та інноваційної діяльності в Україні (проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні» EuropeAid/127694/C/SER/UA).

Важливим є діалог між органами влади і НАН України. Бо лише Національна академія наук України розуміє особливості функціонування її установ і, як наслідок, має право визначати їх подальшу долю. Питання оптимізації структури, кадрового складу, відокремленості Національної академії наук України та національних галузевих наук є пріоритетом управлінських структур НАН України.

Отже, на нашу думку, визначеність політики держави за розглянутими вище проблемами щодо системи фінансування досліджень та основних засад управління наукою, дасть змогу вжити дієвих заходів, спрямованих на активізацію розвитку науки, збереження її потенціалу, вдосконалення існуючих технологій та використання принципово нових наукових досягнень.

Список використаних джерел:

1. Селіванов А. О. Наука і закон: Перший досвід системного аналізу законодавства у сфері науки і науково-технічної діяльності / А. О. Селіванов. – Київ : Логос, 2003. – 264 с. – С.15-19.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2014 р. № 255 «Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади». Урядовий кур'єр, 2014, 07, 23.07.2014 №131.
3. Постанова Верховної Ради України від 11.02.2015 року «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави». Голос України, 2015, 02, 26.02.2015 № 35.
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Відомості Верховної Ради України, 1992, № 12 (24.03.92), ст. 165.

**Коломієць В. - курсант 1 курсу
ННІФПСКМ НАВС
Науковий керівник - Заяць Н.В.- в.о.
професора кафедри теорії держави та
права НАВС, д.ю.н., доцент.**

КОНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Основним нормативно-правовим актом, з якого починається юридична детермінація будь – яких правових механізмів, є Конституція України. На думку О. Г. Кушніренка та Ю. М. Тодики,